

**Darüşşifa İslam Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi / Darüşşifa Journal Of Islamic
Medical History Research**

e-ISSN: -2822-4949

(Aralık / December 2023) 2/2

Hz. Peygamber (Sav) Ve Engelliler, Cuma Karan

Cuma Karan, Hz. The Prophet (Pbuh) and Disabled People

EDİP AKYOL

Dr., Murakıp, Diyanet İşleri Başkanlığı, Beyoğlu İlçe Müftülüğü, İstanbul, Türkiye

akyoledib@gmail.com

ORCID.org/0000-0003-0757-216X

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü/Article Types: Kitap İncelemesi / Book Review

Geliş Tarihi /Received: 4 Aralık 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 26 Aralık 2023

Yayın Tarihi/Published: 31 Aralık 2023

ATIF/ CITE AS

Akyol, Edip "Cuma Karan, Hz. Peygamber (sav) ve Engelliler" Darüşşifa İslam Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi, (December/Aralık 2023) 2/2.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

İNTİHAL/PLAGIARISM

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.

The Prophet (Pbuh) and Disabled People

Abstract:

Human beings, despite being among those endowed with special status by the Creator, experience disability—whether congenital or acquired—as a common and undeniable reality throughout history. While some individuals lead perfect and healthy lives, others grapple with the challenges posed by disabilities. This diversity reflects the universal truth that within the richness of human existence, everyone has a unique story. The perspective on individuals facing disadvantages serves as an indicator of the moral character of a society and the value it places on human beings. In a project titled 'The Prophet of All People,' edited by Adem APAK, this work, authored by Cuma KARAN—one of the experts in the field—under the title 'Prophet Muhammad and the Disabled People' serves as the 10th book in the series. It explores the Prophet's relationships with children, young people, the elderly, women, government officials, the wealthy, the poor, relatives, non-Muslims, and the disabled under ten distinct titles. This work is crucial in terms of raising awareness about the 'disabled' a group that constitutes almost ten percent of our society. The work examines the verses addressing the mistreatment of individuals with disabilities during a time when they were despised. It also explores the Prophet's compassion and understanding in his interactions with disabled Companions, highlighting the importance of encouraging their active participation in society. Moreover, the work underscores the relevance of integrating these values into contemporary life.

Keywords: Prophet Muhammad, Disabled People, Empathy, Communication.

Öz

İnsan, yaratıcının özel bir statü verdiği varlıklar arasında mükemmel bir donanuma sahip olmasının yanı sıra, doğuştan veya sonradan gelişen engellilik durumu da insanlık tarihinde yaygın ve yadsınamaz bir gerçekliktir. İnsan, sadece mükemmel ve sağlıklı bir şekilde var olmanın ötesinde, yaşamın karmaşıklığını ve çeşitliliğini engellilikle mücadele eden bireylerin varlığıyla birlikte deneyimlemektedir. Bu durum, insan varlığının zenginlik ve çeşitliliği içinde, her bireyin benzersiz bir hikâyeye sahip olduğu evrensel bir gerçekliği yansıtmaktadır. Aslında dezavantajlı bireylere olan bakış, o toplumdaki insanların ahlaki seviyelerini ve insana verdikleri değeri de göstermektedir. Seri editörlüğünü Adem APAK'ın yaptığı "Tüm İnsanların Peygamberi" konulu bir projede, on başlık altında Hz. Peygamber'in çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, devlet görevlileri, varlıklılar, yoksullar, yakınlar, gayri müslimler ve engellilerle ilişkileri serisinin 10'uncu kitabı olarak "Hz. Peygamber (sav) ve Engelliler" adıyla alanın uzmanlarından Cuma KARAN tarafından telif edilen bu eser, toplumumuzun neredeyse yüzde onunu aşan "engelliler" ile ilgili farkındalık oluşturmaya açısından önemlidir. Eserin değerlendirilmesine yönelik olmak üzere; Engelli insanların horlandığı bir dönemde gerek bu durumu düzeltmeye yönelik inen âyetler ve gerekse Hz. Peygamber'in engelli sahâbîlere gösterdiği ilgi, empati ve anlayışla dolu iletişimi, engelli bireylerin toplum içinde etkin bir şekilde yer almalarını teşvik etmesinin önemi ve bu değerleri güncel yaşantımıza entegre etmek gibi konular üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Engelliler, Empati, İletişim.

Hz. Peygamber'in Engellilere Bakışı ve Eserin Konuya Yaklaşımı

Yazarın da ifade ettiği gibi insan, yaratıcının özel bir konum verdiği varlıklar arasında, mükemmel bir donanımına sahip olarak yaratılmış olmasının yanı sıra doğuştan veya sonradan oluşan engellilik durumuyla da karşılaşabilen evrensel bir varlıktır. Bu dünyada, her birimizin birer engelli adayı olduğu gerçeğiyle yüzleşmek, her an bu tür bir durumla karşılaşma olasılığının da imkânsız olmadığı anlamına gelir. İnsan, her durumu bir imtihanın bir parçası olarak gördüğümüzde, zenginlik kadar fakirlik, sağlık kadar hastalık ve normallik kadar engellilik gibi durumların da bu imtihanın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu kabul etmek zorundayız.

İnsanlık için kusursuz bir örnek olan Hz. Peygamber (sav), yaşamı ve sözleriyle engelli bireylere yönelik sergilenmesi gereken davranışlar konusunda da topluma rehberlik etmektedir. Onun yaşantısı ve öğretileri, Câhiliye toplumunu İslâm'ın temel hakikatleriyle aydınlatarak, özellikle engelli sahâbîlere gösterdiği özel ilgi ile ön plana çıkar. Hz. Peygamber'in (sav) bu özel ilgisi, onun engelli sahâbîlere olan empatik yaklaşımı, iletişimi ve bu konudaki sözleri, günümüzde de engelli hakları ve yaşam kalitesi konularında engelli bireylere karşı daha anlayışlı, saygılı ve kapsayıcı bir toplum oluşturma çabalarına ilham vermektedir.

Seri editörlüğünü Prof. Dr. Adem APAK'ın yaptığı "Tüm İnsanların Peygamberi" konulu bir projede, on başlık altında Hz. Peygamber'in çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, devlet görevlileri, varlıklılar, yoksullar, yakınlar, gayri müslimler ve engellilerle ilişkileri serisinin 10'uncu kitabı olarak yayınlanan "Hz. Peygamber (sav) ve Engelliler" isimli bu çalışma, yazarın da ifadesiyle; son yıllarda engelliler ile ilgili artan çalışmalara paralel olarak daha önce "Hz. Peygamber'in Engellilerle İletişimi" adlı sunmuş olduğu tebliğ metninden mülhem olarak geniş bir yelpazeye yayılmış olan "engellilik ve engelliler" konusunun detaylarına girmeden, bir proje kapsamında, "Hz. Peygamber ve Engelliler" başlığı ile ele alınmıştır.

Hz. Peygamber (sav) döneminde engelli olan insanların tespiti ve bunların kısa hayatları hakkında bilgi verildikten sonra Hz. Peygamber'in (sav) bunlarla olan iletişim ve ilişkisinin kaynaklarda yer alan bilgiler ışığında ele alınmanın hedeflendiği bu çalışma giriş ve üç kısımdan oluşmaktadır.

Engelli tanımı ve çeşitlerinin ele alındığı "Giriş" bölümünde, engelli tanımı yapıldıktan sonra, engellilik çeşitleri: Görme Engelli, İşitme Engelli, Konuşma Engelli, Ortopedik Engelli, Zihinsel Yetersizlik/Engelli, Ruhsal ve Duygusal Engelliler gibi alt başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir. Engellilik durumunun öncelikle bir sosyal dışlanma unsuru olarak kullanıldığının altını çizen yazar, ikinci bir engel durumu olarak da sosyal ilişkilerden, kültürel ve toplumsal faaliyetlerden, temel hizmetlere erişimden, yakın çevreden ve iktisadi sahadan engellenmek gibi bir durumla karşı karşıya kalındığına da dikkat çekmektedir. Ayrıca, engellilik durumunun bizzat kendisi bir problem iken toplum tarafından engellilere yönelik dışlayıcı muamelenin ise engellilik durumundan daha tahrip edici bir durum olduğu; birinci durum ile başa çıkmak mümkün iken dışlayıcı olan ikinci durumla başa çıkmakta çoğu insanın maalesef başarısız olduğunun altı çizilmektedir.

"Hz. Peygamber (sav) ve Engellilik" (sh. 25-32) adını taşıyan birinci kısımda; Hz. Peygamber'in (sav) gerek çevresinde gerekse de ailesinde bulunan engelli insanların azımsanmayacak kadar çok sayıda olduğuna vurgu yapılmakla birlikte Hz. Peygamber'in (sav) engellilere bakış açısı ele alınmıştır. Hz. Peygamber (sav) döneminde, toplum içinde engelli bireylerin bulunmasının, onun liderliğindeki süreçte önemli bir konu haline geldiğini ifade eden

yazar, Hz. Peygamber'in (sav), çevresinde ve ailesindeki engelli bireylerin varlığını sadece duygusal bir anlamda değil, aynı zamanda bu gerçeği kabullenerek ve buna uygun adımları atarak yaşamında yansıttığını belirtmektedir. Hz. Peygamber'in (sav), engellilere yönelik sadece duygu odaklı bir yaklaşım sergilemekle kalmadığı, aynı zamanda engelli bireylerin doğal haklarını kazanmaları için somut çabalar gösterdiğini, bu bağlamda, Hz. Peygamber'in (sav) engellilere bakış açısının, duygusal bir empatiden ziyade, sosyal adaleti sağlamaya yönelik etkili bir çabaya işaret ettiğinin altını çizmektedir.

İkinci Kısım "Engelli Sahâbîler" (sh. 33-58) başlığını taşımaktadır. Çalışma "Hz. Peygamber (sav) ve Engelliler" olduğundan Hz. Peygamber (sav) hayatta iken engelli durumda olan kişilerle sınırlı tutularak daha sonra değişik sebeplerle engelli olan sahâbîlerin çalışmanın kapsamı dışında tutulduğu görülmektedir. Hz. Peygamber'in (sav) döneminde yaşayan engelli sahâbîler ile ilgili bir rakam verilmemekle birlikte Amr b. Cemûh, Talha b. Ubeydullah, Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Abdullah b. Mes'ûd, Cuâl b. Sürâka, Abdullah b. Ümmü Mektûm, Ümmü Umâre Nesîbe bnt. Ka'b, Muaykîb b. Ebû Fâtîma ed-Devsî, Umeyr b. Adî, Cüleybib, Muâz b. Cebel, Sa'd b. Muâz, Zâhir b. Harâm, Ebû Kuhâfe, Ebû Süfyân, Itbân b. Mâlik, Abdurrahman b. Avf, Muâz b. Amr b. el-Cemûh, Osman b. Maz'ûn, Ebû Ahmed Abd b. Cahş, Habbân b. Münkız gibi kaynaklarımızda bazı özellikleriyle öne çıkan sahâbîler üzerinden bu bölüm ele alınmıştır. Hz. Peygamber (sav) döneminde yaşadıkları tespit edilen bu engelli sahâbîlerin biyografileri hakkında bilgi verilmesinden ziyade, Hz. Peygamber'in (sav) onlarla olan iletişimi ve muamele durumu ön plana çıkarılmıştır.

Üçüncü Kısım "Hz. Peygamber'in (sav) Engelli Sahâbîlerle İletişimi" (sh. 59-93) başlığını taşımaktadır ki bu çalışmayı benzerlerinden ayıran önemli özellik de bu bölümde yer almaktadır. Hz. Peygamber'in, muhatabın ruh dünyasını yüceltecek, herkesle iletişim kuracak bir yol ve yöntemi hayatının her anında uyguladığının altını çizen yazar, bu anlamda; 1. Aynı Ortamı Paylaşması, 2. Değer Verme, 3. Öne Çıkarma, 4. İltifatta Bulunma, 5. Ziyarete Bulunmak, 6. İhtiyacını Gidermek, Dua Etme, 7. Engellilere Yardım Etmenin Sevapla Ödüllendirileceği, 8. Şakalaşma, 9. Fizikî Temas, 10. Kamu ve Sosyal Hayatta Aktif Görev Verme, 11. Engellileri Rahatsız Eden Davranışlardan Sakındırma, 12. Pozitif Ayrımcılık Tanıma, 13. Özgüven Kazandırma gibi alt başlıklarla bu bölümü detaylandırmıştır. Bu alt başlıklar etrafında, Hz. Peygamber'in (sav), engelli sahâbîlerle olan iletişimde bir sarraf hassasiyetiyle davranmasının, kişilerin ruh dünyasını çözercesine öncelikle onları dinleyip anlamasının ve bu doğrultuda muamelede bulunmasının, iletişiminin en önemli noktasını oluşturduğu ve bu şekilde bir iletişim anlayışının aslında bugün modern iletişim ilminin de varmak istediği yer olduğuna dikkat çekilmiştir.

Çalışma "Sonuç ve Değerlendirme"'nin (sh.93-96) ardından Ek olarak Hz. Peygamber (sav) döneminde engelli olan sahâbîlerin isimlerine yer verilmiş, (sh. 97-101) ve bu çalışmanın hazırlanmasında yararlanılan eserlerin yer aldığı "Kaynakça" (sh. 103-107) tamamlanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, Hz. Peygamber'in (sav) engelli sahâbîlere yaklaşımının sadece duygusal bir anlayışın ötesinde, sosyal adaleti sağlamaya yönelik etkili bir çaba olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca engellilik konusundaki algıları zenginleştirmenin yanı sıra, Hz. Peygamber'in (sav) öğretileri ışığında engelli bireylere karşı daha anlayışlı, saygılı ve kapsayıcı bir toplum oluşturma çabalarına ilham verici bir kaynak niteliğindedir. Toplumumuzun neredeyse yüzde onunu aşan "engelliler" ile ilgili, akademik tartışmalardan uzak ve ilmi açıdan incelenmekle birlikte sade bir anlatımla toplumun her kesimine hitap edecek şekilde kaleme alınan eserde, acımdan öte anlamak ve empati yapmak, dışlamaktan öte hayata dâhil etmek, ümitsiz ve karamsar bir dünyaya karşılık, özgür ve ümitvâr bir yaşam sunulmuş, neticesi cennet

olan bir dünyanın yolcusu olmanın esasları Hz. Peygamber'in (sav) bütün samimiyetiyle ortaya konulmuştur. Ülkemizde engelli sahâbîlere yönelik özellikle biyografi tarzında olmak üzere çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, konuya dikkat çekmek için zaman zaman Diyanet İşleri Başkanlığının vaaz ve hutbelerinde de işlenmektedir. Ancak bu çalışmayı diğerlerinden ayıran özellik olarak, Hz. Peygamber'in engelli sahâbîlerle iletişiminin daha çok ön plana çıkarılmış olmasıdır.